

В. В. Євдокимова,

к. соц. н., управління праці та соціального захисту населення Печерської районної в місті Києві державної адміністрації, головний спеціаліст

ЗБЕРЕЖЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ПОКРАЩЕННІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ГРОМАДЯН

V. Ievdokymova,

candidate of Sociology sciences, Department of Labor and Social Protection population Pechersk District in Kyiv administration, chief Specialist

WATER CONSERVATION UKRAINE AS PART OF THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC POLICIES TO IMPROVE QUALITY OF LIFE

У статті розглянуто актуальну складову ефективності державної політики в покращенні якості життя населення в українському суспільстві, а саме: збереження водних ресурсів України, що є найважливішим чинником зміцнення здоров'я нації.

The article reviews current component effectiveness of public policy in improving the quality of life of Ukrainian society, namely water conservation Ukraine, which is the most important factor in strengthening the nation's health.

Ключові слова: ефективність, здоров'я, питна вода, збереження водних ресурсів, раціональне використання, міжнародна спільнота, економічна продуктивність, соціальне благополуччя.

Key words: efficiency, health, drinking water, water conservation, sustainable use, the international community, economic productivity, social well-being.

За визначенням, державна політика — дії системи органів державної влади згідно з визначеними цілями, напрямками, принципами для розв'язування сукупності взаємопов'язаних проблем у певній сфері суспільної діяльності [4].

Вироблення державної політики є послідовним процесом формування гуманітарної, соціальної, економічної складових, які логічно поєднуються і доповнюють одна одну.

Отже, ефективність державної політики полягає в поліпшенні якості життя громадян, у гарантуванні соціальної стабільності, забезпеченні національної безпеки країни.

Державною програмою активізації розвитку економіки на 2013—2014 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2013 р. № 187, передбачено проведення структурних змін в економічному та соціальному житті країни шляхом підвищення ефективності державного управління, модернізації базових галузей економіки, формування сприятливого економічного середовища для розвитку бізнесу та приватної ініціативи [3].

Активізація розвитку національної економіки в свою чергу сприятиме підвищенню соціальних стандартів та рівня добробуту громадян, збільшенню кількості робочих місць.

Окрім перерахованих, одним із дієвих стимулів щодо мотивації підвищення власного життєвого рівня, а внаслідку і держави, є здоров'я нації, що визнається в Україні найвищою соціальною цінністю і можливе за наявності у достатній кількості якісних харчових продуктів та питної води [1]. Оскільки усім відомо, що нерідко питання здоров'я відноситься на інший план до поки хвороба не "підкаже", що це найнеобхідніша складова життя.

Через те, що людина приблизно на 80 відсотків складається з води, значної актуальності набуває складова ефективності державного управління у питаннях збереження водних ресурсів України. Відомо, що вода — це життя, тому великі міста, як правило, побудовані поблизу річок.

Питання ефективності в галузі державного управління активно розглядаються провідними науковцями сучасної управлінської науки. Зокрема, теоретико-ме-

Таблиця 1. Показники викидів забруднюючих речовин та водовідведення

Показники	Показники 2010 року (фактичні)	Показники 2011 року (очікувані)	Показники 2012 року (прогноз)
Викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами, млн тонн	4,13	4,48	4,62
Загальне відведення зворотних вод, у тому числі забруднених, млн куб. метрів	8141	8650	9160
	1744	1780	1820

тодологічні засади формування державно-управлінських рішень, оптимізація взаємодії політичного керівництва та державного управління в умовах модернізації політико-адміністративної системи України, застосування системного підходу в державному управлінні, впливу євроінтеграції на соціально-економічне та політичне становище України, архетипів і соціетального в державі і суспільстві, їх взаємодії та взаємовпливу, становлення й розвитку соціально-ціннісних засад державного управління в Україні розглянуто у працях Афоніна Е.А., Бакуменка В.Д., Козакова В.М., Латиніна М.А., Мартиненка В.М., Ребкала В.А., Серьогіна С.М., Сурміна Ю.П., Токовенко В.В., Чернецького Ю.О. та багатьох інших.

Питання політико-управлінської еліти України як носія національної ідеї, соціальної відповідальності політико-управлінської еліти за умов демократизації управління в Україні, національної свідомості і громадянської позиції особистості в сучасному українському суспільстві досліджено у працях Крюкова О.І., Пірен М.І., Сурай. І.Г. та ін.

Однак проблеми збереження водних ресурсів України як складової ефективності державної політики в поліпшенні якості життя громадян залишаються недостатньо розглянутими.

Метою даної статті є усвідомлення важливості збереження водних ресурсів України, як мотиваційного аспекту підвищення рівня життя, оскільки ціною за катастрофічне забруднення водних артерій України може бути здоров'я нації. Вода, в протиставу нафті чи газу, є необхідною складовою людського існування і катастрофічне забруднення підземних водоносних горизонтів і наземних артерій неминуче призведе до втрати тих унікальних умов, які подарувала Україні природа. До того ж інвестиційно привабливою може бути тільки екологічно надійна країна.

Гідросфера, або водна оболонка землі, лише на 2% складається з прісної, придатної для пиття води, причому з них близько 1% складають льодовики.

Ще декілька десятиліть тому не було необхідності розглядати питання якості питної води. Починаючи з 2005 року це питання в Україні розглядається на найвищому рівні [2], що говорить про катастрофічне зменшення якісної питної води та можливе вичерпання її запасів.

У проєкті Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основні напрями розвитку на 2013 і 2014 роки ситуацію у сфері охорони навколишнього природного середовища загалом охарактеризовано як загрозливу. Водокористування здійснюється переважно нераціонально, практично всі поверхневі водні джерела і ґрунтові води забруднені, стан земельних ресурсів близький до критичного — на всій території України поширені процеси деградації земель. Загальний обсяг накопичених відходів становить 35 млрд тонн, включаючи 2 млрд тонн небезпечних відходів [9].

Навколишнє природне середовище потребує охорони земель та збереження природних вод (поверхневих, підземних, морських), раціональне використання водних ресурсів та забезпечення раціонального використання надр шляхом запобігання зростанню антропогенного впливу на екосистему басейнів Азовського і Чорного морів, річок та водойм, оцінки такого впливу та проведення робіт із геологічного вивчення надр,

здійснення консервації деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель і рекультивації порушених земель та проведення робіт, спрямованих на боротьбу з опустелюванням.

Згідно з Енциклопедією державного управління: державна політика у сфері охорони громадського здоров'я — чітко виражена орієнтація на забезпечення здоров'я і рівноправності у всіх областях державної політики, а також відповідальність за наслідки для здоров'я. Головною метою державної політики у сфері охорони громадського здоров'я визначено створення сприятливого навколишнього середовища, що дозволяє людям вести здоровий спосіб життя [5].

Головною складовою державної політики у сфері охорони громадського здоров'я є зміцнення здоров'я — процес, що дозволяє кожній людині і всій громаді підсилити контроль за факторами, що визначають здоров'я, і в такий спосіб поліпшити здоров'я. Це одна з визначальних концепцій сучасної охорони здоров'я, що вказує на центральну роль безпосередньо людини в створенні потенціалу для зміцнення здоров'я і довголіття.

Тому важливо враховувати думку громади при прийнятті окремих рішень, які можуть призвести до забруднення водоносних артерій України. Особливо з огляду на те, що однією із цілей та завдань Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основні напрями розвитку на 2013 і 2014 роки було визначено покращення стану навколишнього природного середовища та забезпечення екологічно збалансованого використання природних ресурсів.

Відомо, що закон пріоритетності соціальних цілей, головним завданням проголошує постійне підвищення якості життя членів суспільства, їх добробуту, соціального самопочуття, безперервне вдосконалення способу життя. Усвідомлення цієї закономірності привело цивілізовані країни до побудови соціальної держави [4].

У процесі життєдіяльності людини невідворотним є все більше забруднення природних вод, що видно з таблиці 1, де показники викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами за три прогнозовані роки з 2010 до 2012 року збільшилися на 0,49 млн тонн. Об'єм забруднених вод за цей період прогнозовано зростає на 76 млн куб. метрів.

Одним із основних завдань Загальнодержавної цільової програми "Питна вода України" було визначено будівництво та реконструкцію водозабірних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання, зокрема у регіонах з найбільшими відхиленнями в якості води від встановлених вимог (першочергово Дніпропетровська, Донецька, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська та Черкаська області) (табл. 1).

Порівняємо прогнозовані обсяги фінансування Загальнодержавної цільової програми "Питна вода України" з фактичними (табл. 2).

У планах заходів з виконання Державної програми активізації розвитку економіки на 2013—2014 роки на виконання Загальнодержавної цільової програми "Питна вода України" фактично передбачено (табл. 3).

При порівнянні таблиці 2 та таблиці 3 бачимо, що з прогнозованих 273,5 млн грн. на виконання Загальнодержавної цільової програми "Питна вода України" з Державного бюджету кошти не виділялись, тоді як обсяг фінансування цієї програми іншими джерелами суттєво зменшено: 272,5 млн грн. у 2013 році з прогнозованих 460,3 млн грн., та 311,7 млн грн. з прогнозованих 524,0 млн грн. у 2014 році.

Не слід забувати, що одна шоста частина земної кулі страждає від недостатньої кількості питної води.

Українці ж "розбалувані" сприятливим екологічним кліматом, наявністю в достатній кількості необхідних

Таблиця 2. Прогнозні обсяги та джерела фінансування Загальнодержавної цільової програми "Питна вода України"

Джерела фінансування	Обсяг фінансування (млн грн.)	У тому числі за роками								
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2020
Державний бюджет	3004,3	200,7	238,2	273,5	312,8	346,4	326,54	326,54	326,54	326,54
Інші джерела	6467,4	349,5	408,1	460,3	524	570	831,1	831,1	831,1	831,1
Усього	9471,7	550,2	646,3	733,8	836,8	916,4	1157,64	1157,64	1157,64	1157,64

для життя природних ресурсів не помічають своїх переваг і не зберігають своїх природних ресурсів, тому важливо виховувати культуру дбайливого ставлення до природних ресурсів України.

І в цьому контексті не зменшується важливість праць сучасних науковців [8], які попереджають, що "...нам не варто сподіватися, що хтось — Росія, США, Євросоюз — побудують нам демократичну державу. ... Це справа нашого народу, нашої еліти" (табл. 4).

Однією із важливих складових неуваги до реально-го стану речей щодо збереження водних ресурсів України можна вважати результати опитувань, проведені Центром ім. О. Разумкова (див. табл. 4).

Міжнародна спільнота також наголошує на обмеженості та вразливості водних ресурсів земної кулі [6]. У 1993 році резолюцією № А/RES/47/193 на 47 сесії Генеральної Асамблеї ООН враховуючи, що ступінь в якому освоєння водних ресурсів сприяє економічній продуктивності і соціальному благополуччю не отримує широкого визнання, хоча вся економічна і соціальна діяльність в значній мірі залежить від постачання прісної води і її якості та, враховуючи також, що по мірі розширення економічної діяльності багато країн опиняються в умовах го-

Таблиця 3. Обсяги та джерела фінансування Загальнодержавної цільової програми "Питна вода України" на 2013—2014 роки

Джерела фінансування	Обсяг фінансування (млн грн.)	В тому числі за роками	
		2013	2014
Державний бюджет	--	--	--
Інші джерела	584,2	272,5	311,7
Усього	584,2	272,5	311,7

строї нехватки води і у зв'язку з цим стикаються з перешкодами на шляху економічного розвитку, запроваджено проведення Міжнародного дня водних ресурсів, який відзначається 22 березня кожного року.

Також резолюцією рекомендовано в цей день проводити заходи, присвячені підвищенню усвідомлення громадськістю важливості збереження водних ресурсів та раціонального їх використання, привернення уваги до проблем якості питної води.

У зв'язку з цим було вирішено щорічно зосереджувати увагу на одній конкретній темі.

Таблиця 4. Наскільки сильно впливають на прийняття рішень правлячою елітою України такі особи та інститути (%)

	Впливають	Скоріше впливають	Скоріше не впливають	Не впливають	Важко відповісти
Керівники найбільших фінансово-промислових груп (олігархи)	80,7	19,3	0,0	0,0	0,0
Росія в особі керівництва і бізнес-структур	31,3	61,8	49	0,0	2,0
США в особі їх керівництва і бізнес-структур	25,0	59,7	13,2	0,7	1,4
Силові структури	22,1	53,1	18,6	3,4	2,8
Політичні партії	17,2	51,0	29,7	1,4	0,7
Кримінальні структури	9,8	46,9	27,3	7,0	9,0
Засоби масової інформації	9,0	30,3	47,6	12,4	0,7
Країни ЄС в особі їх керівництва та бізнес-структур	7,6	55,9	33,8	0,7	2,0
Експерти (політологи, аналітики та ін.)	4,1	30,3	48,3	15,2	2,1
Церква	2,1	20,7	48,3	24,8	4,1
Представники наукової і творчої інтелігенції	0,7	7,6	44,4	45,1	2,2
Неурядові організації	0,0	17,7	53,1	31,7	3,5
Профспілки	0,0	11,0	45,5	40,0	3,5
Рядові громадяни	0,0	3,5	14,8	76,8	4,9

Так, 2012 рік пройшов під гаслом "Вода і безпека харчування", 2013 рік передбачає заходи за темою: "Співпраця: основи глобальних водних цілей".

У 2003 році Генеральна Асамблея своєю резолюцією № A/RES/58/217 оголосила період 2005 — 2015 років, починаючи з Міжнародного дня водних ресурсів 22 березня 2005 року, Міжнародним десятиріччям дій "Вода для життя".

Визначальною є також третя доповідь ООН про глобальне використання водних ресурсів: "Вода в світі, що змінюється", підготовлена за координації Всесвітньої програми з оцінки водних ресурсів (WWAP) та офіційно оприлюднена у 2009 році [7].

У документі наголошується на необхідності термінових дій задля уникнення глобальної водної кризи, викликаній нестачею водних ресурсів. Згідно з оприлюдненими даними, до 2030 року 47% населення світу житиме в районах з високим навантаженням на водні ресурси.

Не слід забувати, що 16% населення Східної Європи живе у будинках без водопроводу. У сільських районах цього регіону без водопроводу проживає більше половини населення.

Варто згадати, що у 2008 році ООН було запропоновано внести проблему нестачі прісної води в багатьох регіонах світу в список найважливіших у 2008 році.

На думку вчених Тихоокеанського інституту (штат Каліфорнія) очолюваних Пітером Глейком, проблема вичерпності запасів нафти є другорядною для людства у порівнянні з загрозою зменшення запасів прісної води.

Слід врахувати, що найнебезпечнішим для людства є хімічне забруднення підземних вод, оскільки відомо, що водоносні горизонти не мають кордонів.

Викликають занепокоєння проблеми комунальної сфери. Зношеність мереж водопостачання, відсутність або неефективність водоочисних споруд. При транспортуванні до споживачів втрачається значна кількість питної води. Крім неефективного та безвідповідального використання водних багатств України, це ще призводить до "просідання" ґрунтів і може викликати руйнування споруд.

Значна частина забруднених стоків скидається у річки. В результаті чого вода у річках стає непридатною навіть для купання.

Отже, враховуючи вищевикладене та соціальну значущість питання збереження якості підземних водоносних горизонтів та наземних водних артерій України, можна зробити висновок, що найпершою передумовою ефективності державної політики в поліпшенні якості життя громадян є збереження здоров'я нації.

Серйозною загрозою цьому, в умовах, коли людство стрімко наближається до вичерпання природних ресурсів, може бути нестача питної води. В таких умовах вирішальною перевагою щодо збереження унікальних вод України може бути відчуття потреби екологічного збереження цих водних багатств. Питання безпеки водних ресурсів України потребують уваги з боку української держави і залежать від усвідомлення важливості вирішення питань водних ресурсів та необхідності практичного і законодавчого захисту унікальних можливостей, подарованих нам природою.

Література:

1. Конституція України. — Закон від 28.06.1996. — № 254к / 96 — ВР. — Відомості Верховної Ради від 23.07.1996. — № 30. — Ст. 141
2. Закон України від 3 березня 2005 року № 2455-IV "Про Загальнодержавну цільову програму "Питна вода України" на 2011 — 2020 роки" / ВВР. — 2005. — № 15. — ст. 243. (В редакції Закону № 3933 — VI від 20.10.2011. — ВВР. — 2012. — № 24. — Ст. 247).
3. Державна програма активізації розвитку економіки на 2013 — 2014 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2013 р. № 187.

— Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246247059&cat_id=244203594

4. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна. — К.: НАДУ. 2010. — С. 144; 246.

5. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. Акад. держ. Упр. При Президентові України; наук.-ред. Колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. — Т. 4: Галузеве управління / наук.-ред. кол.: М. М. Іжа (співголова), В.Г. Бодров (співголова) та ін.; Одес. регіон. ін.-т. держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — 2011. — С. 136.

6. ООН. — Генеральна Асамблея A/RES/47/193. — 22 лютого 1993. — 47 сесія. — Пункт 79 повістки дня [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/100/89/IMG/N9310089.pdf?OpenElement>

7. ООН: лише негайні заходи можуть врятувати світ від глобальної водної кризи / NEWSru.ua — Світ. — 12 березня 2009 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.newsru.ua/world/12mar2009/oon.html>

8. Пірен М. Проблеми формування сучасної української еліти / М.І. Пірен // Соціальна психологія. — 2004. — № 2 (4). — С. 38—48.

9. Проект Закону України "Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основні напрями розвитку на 2013 і 2014 роки" / Порівняльна таблиця до проекту Закону України. — Реєстраційний № 9159. — Друге читання. — Режим доступу: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=41158

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "Konstytutsiia Ukrainy", Vidomosti Verkhovnoi Rady vid 23.07.1996, vol. 30, st. 141.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine "Pro Zahal'nodержavnu tsil'ovu prohramu "Pytna voda Ukrainy" na 2011—2020 roky", Vidomosti Verkhovnoi Rady, vol. 15, st. 243.
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), "Derzhavna prohrama aktyvizatsii rozvytku ekonomiky na 2013 — 2014 roky", available at: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246247059&cat_id=244203594 (Accessed 23 October 2013).
4. Entsiklopedychnyj slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedic Dictionary of Public Administration] (2010), National Academy of Public Administration, Kyiv, Ukraine, P. 144, P. 246.
5. Entsiklopediia derzhavnoho upravlinnia: u 8 t., T. 4: Haluzeve upravlinnia [Encyclopedia government: in 8 tons, T. 4: Sectoral Management] (2011), Regional Institute of Public Administration under the President of Ukraine, Odessa, Ukraine, P.136.
6. Heneral'na Asambleia OON A/RES/47/193 (1993), [The UN General Assembly A/RES/47/193], available at: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/100/89/IMG/N9310089.pdf?OpenElement> (Accessed 4 Aug 2013).
7. OON, (2009), "Only urgent measures can save the world from global water crisis", available at: <http://www.newsru.ua/world/12mar2009/oon.html> (Accessed 4 Aug 2013).
8. Piren, M. (2004), "Problemy formuvannia suchasnoi ukrains'koi elity" Sotsial'na psykholohiia, vol 2, no. 4, pp. 38—48.
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), Draft Law of Ukraine "Pro Derzhavnu prohramu ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrainy na 2012 rik ta osnovni napriamy rozvytku na 2013 i 2014 roky", available at: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=41158 (Accessed 23 July 2013).

Стаття надійшла до редакції 13.10.2013 р.